

ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพะเยา*

The Wisdoms Influencing the Community Economy Development of the Communities in Phayao, Thailand

ณวิน เสริฐโป

Nawin Serthpol

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Political and Social Science, University of Phayao, Thailand

E-mail: Nawin_serth@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนในจังหวัดพะเยา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ หน่วยในการวิเคราะห์เป็นระดับครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 232 คน ซึ่งเป็นจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยพหุ และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยายตามตาราง

ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาแต่ละด้าน คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม หัตถกรรม และศาสนาและความเชื่อ มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณาภูมิปัญญาที่มีอำนาจการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ดีที่สุดพบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคม มีอำนาจการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมากที่สุด ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .413 รองลงมา คือ การทำมาหากิน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .277 ศาสนาและความเชื่อ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .184 และหัตถกรรม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .177 ตามลำดับ โดยสามารถอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ร้อยละ 51.9 (R^2 Adjust = .519) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 11.34999 (Std.EE. = 11.34999)

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชุมชน; ภูมิปัญญา; การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยภูมิปัญญา

*ได้รับบทความ: 20 มิถุนายน 2563; แก้ไขบทความ: 1 กันยายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2563

Received: June 20, 2020; Revised: September 1, 2020; Accepted: September 28, 2020

Abstract

The research objective is to study the wisdoms influencing the community economy development of the communities in Phayao. The quantitative methodology was conducted. Unit of analysis it household level. Samples are 232 household heads which was the all of household heads. The tool of research is interview schedule for collecting data. Data analysis is multiple regression. Table and descriptive are used for presenting the data.

The results were found that: Demotions of wisdom, livelihood, social relation, and religion and believe are positive influence on the community economy development with statistical significance at .05. When considering the wisdom that has the best power to predict the changes of community economic development, it is found that social relations has the most power to predict changes in community economic development. Which has a standard regression coefficient (β) equal to .413. The following is livelihood which has a standard regression coefficient (β) equal to .277, religion and belief which has a standard regression coefficient (β) equal to .184 and a handicraft which has a standard regression coefficient (β) equals .177 respectively. It can explain the variability of community economic development 51.9 percent (R^2 Adjust = .519). And there is a standard deviation in the model estimation of 11.34999 (Std.EE. = 11.34999).

Keywords: Community economic; Wisdoms; Community Economic Development by Wisdoms

1. บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดเล็กในระดับครัวเรือนและชุมชนมีกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อนชุมชนเป็นเจ้าของเป็นผู้ผลิตและเป็นผู้บริโภคหลักโดยใช้ทุนและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการขับเคลื่อน ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มีความพอเพียงและที่สำคัญทำให้ชุมชนมีศีลธรรมและคุณธรรมช่วยเหลือ เกื้อกูล และแบ่งปัน

(Danthanin, 1998 : 91-94; Pongpit, 2005 : 116) แต่เมื่อรัฐได้พัฒนาประเทศตามแนวทางตะวันตก ที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้รูปแบบการผลิตของชุมชนเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนถูกผนวกเข้ากับระบบเศรษฐกิจภายนอกหรือทุนนิยมที่มีการสะสมทุนและแข่งขันสูง ส่งผลให้ชุมชนจำนวนเข้าสู่วัฏจักรที่ไม่เป็นธรรมกับนายทุน เช่น การทำ

เกษตรพันธสัญญา และการขายแรงงานค่าแรงต่ำ ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ไม่สามารถสร้างกำไรให้กับชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในทางตรงกันข้ามผลของการพัฒนาของรัฐประกอบกับสภาพภูมิประเทศบางแห่งมีความแห้งแล้ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้ชุมชนเป็นหนี้ และที่สำคัญชุมชนจำนวนมากละทิ้งอาชีพเกษตร โดยการขายที่ดินทางการเกษตร ซึ่งเป็นมรดกของครอบครัวหรือวงศ์ตระกูล เพื่อไปขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล ส่งผลให้คุณค่าพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนหายไป เช่น การเอื้อเพื่อการช่วยเหลือ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลให้ชุมชนบางแห่งล่มสลายไป เช่น ชุมชนในภาคเหนือ (Sugannasil, 1997 : 109-129; Photisita, 2012 : 179)

ชุมชนในภาคเหนือได้รับอิทธิพลเศรษฐกิจทุนนิยม จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ ส่งผลให้ชุมชนเปลี่ยนมาผลิตเพื่อขายเป็นหลักและความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนไป (Photisita, 2012 : 167) เช่น ระบบกรรมสิทธิ์บนที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของชุมชน กลุ่มอำนาจทางสังคมซึ่งเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการผลิตที่สำคัญ คือ กลุ่มนายทุนที่มีหลายประเภท เช่น นายทุนพาณิชย์กรรม นายทุนอสังหาริมทรัพย์ และนายทุนค่าเช่า (Samniang, 2018 : 1-48) ซึ่งนายทุนเหล่านี้เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำในกระบวนการผลิตของชุมชน เพราะชุมชนจำนวนมากต้องเช่าที่ดินของนายทุนเพื่อการผลิตอย่างไม่เป็นธรรม เพราะนายทุนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการเช่า ซึ่งรูปแบบ

ความสัมพันธ์ในระบบการผลิตดังกล่าวได้แพร่กระจายทั่วภาคเหนือทุกจังหวัด แม้เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น จังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยามีพื้นที่ทั้งหมด 6,335 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเล็กที่สุดในกลุ่มภาคเหนือตอนบน 2 ชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อขายเป็นหลัก เพราะได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม อย่างไรก็ตาม แม้ชุมชนในจังหวัดพะเยาได้รับอิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม แต่ชุมชนบางแห่งสามารถปรับตัวเข้ากับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้อย่างเหมาะสมและสามารถพึ่งตนเองได้จนเป็นแบบอย่างของชุมชนพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยได้รับการยอมรับทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น ตำบลสันปาม่วงเกือบทั้งตำบล ได้นำผักตบชวาจากกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นทรัพยากรจากธรรมชาติในชุมชน มาผลิตเป็นสินค้าและส่งไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมและหลัก เพราะบางคนผลิตผักตบชวาเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะชุมชนสันปาม่วงหมู่ 4 และหมู่ 6

ชุมชนสันปาม่วงทั้ง หมู่ 4 และหมู่ 6 มีความโดดเด่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยภูมิปัญญาจนได้รับรางวัลเป็นที่ประจักษ์ เช่น ปี 2539 ได้รางวัลมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มผข.) ปี 2547 และ 2559 ได้รางวัลสุดยอดผลิตภัณฑ์ไทยระดับ 4 ดาว ปี 2549 ได้รางวัลสุดยอดผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 5 ดาว และถูกประกาศเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมจักสานผักตบชวา และปี 2555 ได้รางวัล Innovation Thailand และชุมชนยังได้รับตราสัญลักษณ์ PHAYAO BRAND ดังนั้น

ชุมชนสันป่าม่วงจึงกลายมาเป็นชุมชนต้นแบบที่พัฒนาเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญา ที่มีลักษณะการพึ่งตนเองสูง การบริหารจัดการด้วยตนเองในรูปแบบกลุ่ม ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว จึงนำไปสู่คำถาม คือ ภูมิปัญญาใดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและมีอิทธิพลอยู่ในระดับใด โดยสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาของหน่วยงานและนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ คือ กรมส่งเสริมการเกษตร (Department of Agricultural Extension, n.p. : 5-8) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (Thai Encyclopedia for Youth, 2019) เอี่ยม ทองดี (Cited by Nakornthan, 1996 : 245) เสรี พงศ์พิศ (Phongpit, 2007, 45-57) และเอกวิทย์ ณ ถลาง (Na Thalang, 1997 : 11-12) และการสังเคราะห์ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงกำหนดภูมิปัญญาเป็น 4 ด้าน เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ คือ 1) การทำมาหากิน 2) ความสัมพันธ์ทางสังคม 3) หัตถกรรม 4) ศาสนาและความเชื่อ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (qualitative research) หน่วยในการวิเคราะห์ คือ ระดับครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 232 คน ซึ่งเป็นจำนวนทั้งหมดของประชากรที่ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ

สัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แล้วนำไปทดลองเก็บข้อมูล (try out) จำนวน 30 ชุด ในชุมชนใกล้เคียงกับชุมชนพื้นที่ศึกษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับชุมชนที่ศึกษา เพื่อทดสอบความถูกต้องของเครื่องมือ การวัดตัวแปรอิสระตัวแปรตาม เป็นการวัดระดับอันตรภาค (interval Scale) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่า ตัวแปรย่อยตัวใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามและส่งผลในระดับใดบ้าง โดยกำหนดค่าการวัดและเกณฑ์คะแนน เรียงจากน้อยไปหามากและให้คะแนนตามลำดับ คือ น้อยที่สุด = 1 คะแนน น้อย = 2 คะแนน ปานกลาง = 3 คะแนน มาก = 4 คะแนน มากที่สุด = 5 คะแนน หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาหาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาชอัลฟา (Cronbach's Alpha) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาในภาพรวมของแบบสอบถามมีระดับความน่าเชื่อถือที่ .986 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของตัวแปรอิสระมีความน่าเชื่อถือที่ .985 และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาตัวแปรตามมีความน่าเชื่อถือที่ .930 ซึ่งทั้งหมดมีระดับความน่าเชื่อถือสูงกว่า 0.70 เพราะฉะนั้นเครื่องมือการวิจัยนี้จึงมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด หลังจากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) และสถิติอ้างอิง (inferential statistics) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Unstandardized Coefficient of Regression: b) และสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (standardized Coefficient of Regression: β) โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 และใช้ค่า R-Square เพื่ออธิบายความสามารถของตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำนาย (predictors) ความผันแปรของตัวแปรตาม คือ ปัจจัยด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้โปรแกรม SPSS for windows โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางถดถอยพหุ

4. สรุปผลการวิจัย

ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมี 2 รูปแบบ คือ 1) ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวม 2) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรายด้าน ดังนี้

1. ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวม ภูมิปัญญามี 4 ด้าน คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม หัตถกรรม

และศาสนาและความเชื่อ สมมุติฐานการวิจัย คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญามีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุพบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ดีที่สุด พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .413 รองลงมาคือ การทำมาหากิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .277 ศาสนาและความเชื่อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .184 และหัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .177 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาพรวม

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	1.564	.282	.277	5.552	.000
ความสัมพันธ์ทางสังคม	1.632	.205	.413	7.961	.000
หัตถกรรม	1.087	.322	.177	3.376	.001
ศาสนาและความเชื่อ	1.311	.334	.184	3.928	.000
$R^2 = .527$ R^2 Adjust = .519 Std.EE. = 11.34999 F = 63.332					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ในภาพรวม พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้ง 4 ตัว คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม หัตถกรรม

และศาสนาและความเชื่อ ร่วมกันอธิบายความ
ผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ร้อยละ
51.9 (R^2 Adjust = .519) และมีความคลาดเคลื่อน
มาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ
11.34999 (Std.EE. = 11.34999)

2. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาที่มีอิทธิพล
ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรายด้านโดยมี
สมมุติฐานการวิจัย คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญา
ประกอบด้วย การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทาง
สังคม ทัศนคติ และศาสนาและความเชื่อมี
อิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนราย
ด้าน คือ การระเบิดพลังในชุมชน การพัฒนากลุ่ม
การจัดหาทุน กระบวนการทางเศรษฐกิจ การสร้าง
เครือข่ายทางสังคม การเรียนรู้ของชุมชนและการ
ส่งเสริมสวัสดิการชุมชน ผลการวิเคราะห์พบว่า

2.1 ด้านการระเบิดพลังในชุมชน
ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มี
อิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้าน
การระเบิดพลังในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ปัจจัย คือ การทำมาหากิน
และความสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อพิจารณาปัจจัย
ด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการ
เปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
ด้านการระเบิดพลังในชุมชนได้ดีที่สุด พบว่า ความ
สัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
ชุมชนด้านการระเบิดพลังในชุมชนมากที่สุดโดยมี
ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ
.233 รองลงมาคือ การทำมาหากิน โดยมีค่า
สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .205
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
ชุมชนด้านการระเบิดพลังในชุมชน

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.181	.059	.205	3.077	.002
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.145	.043	.233	3.367	.001
ทัศนคติ	.074	.067	.077	1.093	.275
ศาสนาและความเชื่อ	-.009	.070	-.008	-.133	.894
$R^2 = .158$ R^2 Adjust = .143 Std.EE. = 2.37676 F = 10.629					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัย
ด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
ชุมชนด้านการระเบิดพลังในชุมชน พบว่า มีปัจจัย
ด้านภูมิปัญญาเพียง 2 ตัว คือ การทำมาหากินและ

ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่สามารถร่วมกันอธิบาย
ความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้าน
การระเบิดพลังในชุมชนได้ร้อยละ 14.3 (R^2 Adjust
= .143) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการ

ประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 2.37676 (Std.EE. = 2.37676)

2.2 ด้านการพัฒนากลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ปัจจัย คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม หัตถกรรม และศาสนาและความเชื่อ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ชุมชนด้านการพัฒนาได้ดีที่สุด พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .321 รองลงมา คือ ศาสนาและความเชื่อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .217 การทำมาหากิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .199 และหัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .158 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนา

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.334	.097	.199	3.434	.001
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.379	.071	.321	5.342	.000
หัตถกรรม	.290	.111	.158	2.602	.010
ศาสนาและความเชื่อ	.461	.115	.217	3.997	.000
$R^2 = .363$ R^2 Adjust = .352 Std.EE. = 3.92382 F = 32.404					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนา พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนาได้ร้อยละ 35.2 (R^2 Adjust = .352) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 3.92382 (Std.EE. = 3.92382)

2.3 ด้านการจัดหาทุน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคมและหัตถกรรม เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุนได้ดีที่สุด พบว่า การทำมาหากินมีอิทธิพลต่อการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุนมากที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .247 รองลงมาคือ หัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การ

ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .149 และความสัมพันธทางสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .146 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุน

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.226	.060	.247	3.771	.000
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.094	.044	.146	2.150	.033
หัตถกรรม	.149	.068	.149	2.170	.031
ศาสนาและความเชื่อ	.082	.071	.071	1.155	.249
$R^2 = .188$ $R^2 \text{ Adjust} = .174$ $\text{Std.EE.} = 2.41371$ $F = 13.164$					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุน พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการจัดหาทุนได้ร้อยละ 17.4 ($R^2 \text{ Adjust} = .174$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 2.41371 (Std.EE. = 2.41371)

2.4 ด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม และหัตถกรรม เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจได้ดีที่สุด พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจมากที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .352 รองลงมา คือ การทำมาหากิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .192 และหัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .189 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจ

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.273	.084	.192	7.736	.001
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.351	.061	.352	3.233	.000
หัตถกรรม	.292	.096	.189	5.709	.003
ศาสนาและความเชื่อ	.052	.100	.029	3.024	.605
$R^2 = .329$ R^2 Adjust = .318 Std.EE. = 3.40061 F = 27.884					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทางเศรษฐกิจได้ร้อยละ 31.8 (R^2 Adjust = .318) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 3.40061 (Std.EE. = 3.40061)

2.5 ด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ปัจจัย คือ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม และหัตถกรรม เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมได้ดีที่สุดพบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .241 รองลงมา คือ การทำมาหากิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .231 และหัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .150 ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.226	.058	.231	3.890	.001
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.165	.042	.241	3.907	.000
หัตถกรรม	.159	.067	.150	2.395	.003
ศาสนาและความเชื่อ	.302	.069	.244	4.384	.005
$R^2 = .330$ R^2 Adjust = .318 Std.EE. = 2.34515 F = 27.895					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคมได้ร้อยละ 31.8 (R^2 Adjust = .318) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 2.34515 (Std.EE. = 2.34515)

2.6 ด้านการเรียนรู้ของชุมชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการ

เรียนรู้ของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 ปัจจัย คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม และศาสนาและความเชื่อ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเรียนรู้ของชุมชนได้ดีที่สุด พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเรียนรู้ของชุมชนมากที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .324 รองลงมา คือ ศาสนาและความเชื่อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .169 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเรียนรู้ของชุมชน

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.137	.087	.104	1.578	.116
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.300	.063	.324	4.751	.000
หัตถกรรม	-.006	.099	-.004	-.060	.952
ศาสนาและความเชื่อ	.282	.103	.169	2.742	.007
$R^2 = .181$ R^2 Adjust = .167 Std.EE. = 3.49848 F = 12.566					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเรียนรู้ของชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเรียนรู้ของชุมชนได้ร้อยละ 16.7 (R^2 Adjust = .167) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 3.49848 (Std.EE. = 3.49848)

2.7 ด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ปัจจัย คือ การทำ

มาหากิน ความสัมพันธ์ทางสังคม หัตถกรรมและศาสนาและความเชื่อ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนได้ดีที่สุด พบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนมากที่สุดโดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .324 รองลงมา คือ การทำมาหากิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .212 หัตถกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .136 และศาสนาและความเชื่อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .127 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน

ตัวแปร	B	SE	β	t	Sig.
การทำมาหากิน	.186	.053	.212	3.518	.001
ความสัมพันธ์ทางสังคม	.199	.038	.324	5.172	.000
หัตถกรรม	.130	.060	.136	2.150	.033
ศาสนาและความเชื่อ	.141	.063	.127	2.252	.025
$R^2 = .311$ R^2 Adjust = .298 Std.EE. = 2.12968 F = 25.569					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของปัจจัยด้านภูมิปัญญาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านภูมิปัญญาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนได้ร้อยละ 29.8 (R^2 Adjust = .298) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าของโมเดลเท่ากับ 3.49848 (Std.EE. = 2.12968)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การทำมาหากิน พบว่า มีความหลากหลายมากขึ้นตามยุคสมัย ทำให้การทำมาหากินของชุมชนมีลักษณะผสมผสานทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร และที่สำคัญการทำมาหากินในภาคเกษตร โดยเฉพาะการเพาะปลูกมีเป้าหมายเพื่อการขายเป็นหลัก เพราะชุมชนได้รับอิทธิพลจากภายนอกและอยู่ใกล้ชิดกับเมือง ทำให้การติดต่อค้าขายสินค้าเกษตรมีความสะดวกสบาย

มากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ที่ดินที่หลากหลาย คือ นอกจากแสดงถึงอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน คือ การเพาะปลูกแล้ว ยังใช้พื้นดินในบริบทความสัมพันธ์กับภายนอก คือ การเปลี่ยนเป้าหมายมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการทำมาหากินของชุมชนไม่ได้ยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของเสริมศักดิ์ ขุนพล (Khunpol, 2015 : 82-103) พบว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมความเชื่อที่ผูกพันการดำรงชีวิตและทำมาหากินเป็นความเชื่อที่เกิดการดำรงชีพของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องมาจากลักษณะของภูมิประเทศและสภาพสังคม อย่างไรก็ตาม การทำมาหากินของชุมชนในสังคมสมัยใหม่ยังประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาตลอดเวลา เช่น การปลูกตามฤดูกาล การเตรียมดินก่อนเพาะปลูก โดยการไถและคราดหน้าดิน การเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร การจับปลาบริเวณริมกว๊าน ตลอดจนการบริโภคอย่างประหยัด

2. ความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อสมาชิกในชุมชนและภายนอกเป็นอย่างดี ผ่านการทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การพูดคุยกันทั่วไป การประชุม การรวมกลุ่ม การฝึกอบรมและการสัมมนา ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้ไปสู่การสร้างกลุ่มและเครือข่ายในระดับต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมา เช่น การได้รับการช่วยเหลือด้านความรู้ วิทยากร ทุน และตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ โรมรัตนพันธ์ และคณะ (Romratanapan, et al., 2003 : 217-218) พบว่า ระบบเศรษฐกิจชุมชนสามารถถูกขับเคลื่อนได้โดยพลังทุนทางสังคมทั้งพลังจากภายในชุมชน คือ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่อยู่บนฐานของความไว้วางใจกัน มีความเอื้ออาทรกัน มีการพึ่งพาอาศัยกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. หัตถกรรม พบว่า ชุมชนมีความรู้ความสามารถและมีเทคนิคที่หลากหลายจึงสามารถนำเอาวัสดุจากธรรมชาติและจากของเหลือใช้หรือของทิ้งแล้ว มาผลิตเป็นสินค้าหัตถกรรมในรูปแบบลักษณะที่หลากหลาย ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การผลิตผักตบชวา การทำน้ำสมุนไพร การทำไข่สมุนไพร และการผลิตตะกร้าของกาแฟ ซึ่งเกือบทุกครัวเรือนได้ยึดเป็นอาชีพเสริม เพราะทุกครัวเรือนมีความรู้ในการผลิตเป็นอย่างดี ที่สำคัญชุมชนสามารถหาวัตถุดิบได้ง่ายจากธรรมชาติ โดยเฉพาะผักตบชวา ทำให้ชุมชนจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจผัก

ตบชวา โดยชุมชนเป็นผู้จัดการ เรียนรู้และพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภภาพ (Jommueng and Wasusophapol, 2003 : 255-256) พบว่า การทอดผ้าไหมไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เท่านั้น แต่ยังเป็นระดับภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมของชาวไทลื้อ ซึ่งเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดในเชิงวิถีควบคู่ไปกับการมีระบบคุณธรรม ศีลธรรมทางศาสนากำกับและแทรกอยู่ การทอดผ้าไหม ได้ถูกพัฒนาและยกระดับขึ้นมาอย่างเป็นกระบวนการจนพัฒนาเป็น ธุรกิจในครัวเรือนและรวมกันเป็นธุรกิจชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยของผู้เขียนยังพบว่า การผลิตสินค้าหัตถกรรมเป็นการสร้างทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับสังคม ผ่านการผลิตซ้ำสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคตามยุคสมัย โดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้สมัยก่อนผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ เช่น ลวดลายและสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในผลิตภัณฑ์ เช่น ลวดลายกวี้นพะเยายามพบคล้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนพะเยาที่มีตั้งแต่เจ้าจนค้ำมีความสัมพันธ์กับกวี้นพะเยา

4. ศาสนาและความเชื่อ พบว่า ศาสนาและความเชื่อมีความสำคัญในการหล่อหลอมจิตใจและเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยเฉพาะหลักคำสอนของพุทธศาสนา เรื่อง การประหยัด การเอื้ออาทรการช่วยเหลือกันและกันและการไม่เอาเปรียบกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของคำแหง วิสุทธางกูร (Visuddhangkoon, 2017 : 261) ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมมีคุณประโยชน์ต่อการส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชนบทอีสานได้จริงดังผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันพบว่าหลักพุทธธรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อการส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชนบทอีสานมากที่สุดได้แก่ด้านการงานเพื่อผลผลิต ($r = 0.94$) รองลงมาคือด้านการออมและการประหยัด ($r = 0.88$) และด้านการกระจายผลการผลิต ($r = 0.86$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.50 ตามลำดับ

นอกจากนี้ในเรื่องของความเชื่อที่นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันในสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องผีบ้าน ผีเรือน ทำให้ชุมชนมีการไหว้ผีเป็นประจำในโอกาสสำคัญตามประเพณี ซึ่งหลักคำสอนและความเชื่อเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบของความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบต่างๆ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือและพึ่งพากัน เช่น กลุ่มผักตบชวา กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มสวัสดิการชุมชนและกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นพื้นที่ในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน ทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาแต่ละด้านมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งภูมิปัญญาบางด้านมีระดับต่ำ แต่บางด้านมีระดับสูง ผู้เกี่ยวข้องทั้งต้องการศึกษาและนำไปกำหนดเป็นนโยบายควรดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวทางและรูปแบบการบังคับใช้ภูมิปัญญาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
2. กำหนดนโยบายการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างสร้างสรรค์
3. ประยุกต์ภูมิปัญญาในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในชุมชนอื่นที่มีความคล้ายกันและชุมชนที่ต้องการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความสามารถและเทคนิคที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะผ่านการคัดกรองจากชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยการลองผิดลองถูกและถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้น การนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจึงต้องเลือกภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับยุคสมัย จึงสามารถรักษาและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ดำรงอยู่ เข้มแข็งพึ่งตนเองและมั่นคง

References

- Danthanin, M. (1998). *Community Economy should be Self-reliant in the System: Principles and Practices*. Complete Report of the Master Plan for Economic Development Society and Environment. Lopburi : Soyell and Environmental Development Company.
- Department of Agricultural Extension. (n.p.). *Introduction to local wisdom. Group of Local wisdom, Agricultural Development Department*. Bangkok : Department of Agricultural Extension.
- Jommueng, L. and Wasusophapol, S. (2003). *Thai Lue woven cloth: Community economy for Self-Reliance*. Bangkok : Creative Publishing Company Limited.
- Khunpol, S. (2015). A Study of Cultural Identity in Beliefs of Kohyor Community. *Parichart Journal, Thaksin University*, 28(3), Special edition, 82-103.
- Nakornthan, S. (1996). *Concept of Quality of Life and Social Indicators: Group / Community Level in Developing Thai Quality of Life and Society Indicators*. (Anuchat Puangsamli and Orathai Arathai. Editors). Bangkok : Office of the Research Fund.
- Na Thalang, E. (1997). *Wisdom of the Four sectors*. Way of life and learning process of Thai people. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Photisita, S. (2012). *Thai Countryside in a Capitalist way*. Bangkok : Royal Insitute of Thailand
- Pongpit, S. (2005). *Base of thought: from the Master Plan to Community Enterprises*. Bangkok : Wisdom Publishing.
- Pongpit, S. (2007). *Paradigm of sustainable development*. Bangkok : Phangpanya Publishing House.
- Romratanapan, W., et al. (2003). Complete research report Social Scholarship Program As a production factor of the community economy. *Research report*. Bangkok : Thammasat University.
- Samniang, C. (2018). Development of capital-political group in the North of Thailand: Transformation of economic and cultural to political capital. *PSDS Journal of Development Studies Thammasat University*, 1(1), 1-48.
- Sugannasil, W. (1997). Capitalist Development and Changes in Village Community: A Survey with Some Observations. *Songklanakarin: E-Journal of Social Sciences & Humanities*, 3(1), 109-129.

- Thai Encyclopedia for Youth. (2019). *Thai wisdom branch classification*. <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=23&chap=1&page=t23-1-infodetail03.html> (Accessed 3 March 2019).
- Visuddhangkoon, K. (2017). The Usefulness of Buddhism in Enhancing the Economic Conditions of the Rural E-san Households: A Case Study of Muang District, Khon Kaen Province. *Humanities & Social Sciences*, 34(1), 247-269.